

CRONOLOGÍA

1791 Olimpia de Gouges publica la Declaració dels drets de la dona i la Ciutadana

1792 Mary Wollstonecraft publica reivindicació dels drets humanans de la dona

1843 Flora Tristán publica La Unió Obrera

1848 Declaració de Seneca Falls (Nueva York)

1869 Wyoming es el primer estat de EE.UU. en otorgar el dret de vot femení

1869 John Stuart Mill publica El sometimiento de la mujer

1879 August Bebel publica La dona i el socialisme

1884 Friedrich Engels escriu L' origen de la família, la propietat privada i l' estat

1893 Nueva Zelanda es el primer país que concedí el dret de sufragi a les dones

1897 Lydia Becker i Millicent Fawcet funden la Unió Nacional de Societats per el Sufragi de la dona (National Union of Women's Suffrage Societies – NUWSS).

1903 Emmeline Pankhurst i les seves seguidores abandonen la NUWSS i formen la Unió Política y Social de les dones (Women's Social and Política Union – WSPU)

1906 Finlàndia, primer país europeu que otorga el sufragi femení

1907 Sota la presidència de Clara Zetkin, es reuneix la I Conferencia Internacional de dones Socialistes

1912 A Espanya s' aprova la denominada "ley de la silla"

1913 El Parlament britànic aprova la "ley del gato y el ratón" (Cat and Mouse Act)

1917 Jeanette Rankin, primera dona escollida membre del Congres dels Estats Units

1918 Es funda a Madrid l' Associació Nacional de les Dones Espanyoles (ANDE)

1918 El Parlament britànic aprova una llei electoral que otorga el sufragi a les dones majors de 30 anys

1920 S' aprova la XIX emmenada la Constitució de EE.UU. por la que totes les dones majors d' edat obtenen el dret de vot

1931 La Constitució espanyola de la II República otorga el dret de sufragi a les dones majors de edat

1945 Las dones varen aconseguir el dret de vot a Franca i Itàlia

1. LA DONA A LES SOCIETATS PREINDUSTRIALS

Per comprendre l' enorme canvi que ha experimentat en les últimes dècades la condició femenina tenim, en primer lloc, quina va ser la situació de la dona en èpoques anteriors.

La dona ha ocupat com a regla general una posició subordinada respecte l' home en les societats que anteceden a l' actual. Aquesta posició secundària s' ha vist sempre lligada a una determinada estructura familiar que diferenciava els rols de gènere.

La Família a la Grècia Clàssica

Els drets de la dona no augmentaren respecte a les civilitzacions egípcia i mesopotàmica. Les lleis reconeixien el divorci i el repudi de l' esposa sense necessitat de alegar cap motiu. La dona, sols en cas de mal tracte, podia aconseguir que es dissolgués el matrimoni. Passava tota la seva vida confinada a la llar, i tenia al seu càrrec els fills i els esclaus sense poder participar en els negocis públics. De petita vivia al costat de la seva mare i es casava als 15 anys sense ser consultada.

La Família a la Roma Clàssica

La família romana era essencialment patriarcal. El pater familia, o sia, el marit, constituïa el cap visible de la mateixa i exercia una autoritat completa sobre els demés membres de la casa . La dona romana incrementa la seva posició respecte a la grega, encara que sempre va estar sota la tutela de l' home.

La Família al Món Musulmà

Com a la resta del món musulmà, la família de la societat de l' Al-Andalus era essencialment patriarcal; el pare de la família exercia el seu poder

sobre l'esposa, fills i criats; la poligàmia era corrent entre els rics, però els pobres eren monògams per necessitat.

La dona durant el sistema econòmic feudal La dona tenia a el seu càrrec totes les funcions domèstiques. Ella amassava el pa, preparava el menjar, cuidava dels animals domèstics i al mateix temps, munyia la vaca que proporcionava la llet, tan necessària en la dieta d'una economia de subsistència. En realitat estava molt especialitzada en la elaboració de productes alimenticis: conserves, dolços, embotits, etc.

La dona a l' Antic Regim

Durant l' Antic Regim, el concepte que es tenia de la dona i del seu paper social va sofrir importants modificacions. Les noves pautes, introduccions del segle XVI a partir de l' humanisme cristià propugnant per Erasmo de Rotterdam, no acabaren del tot amb la misogínia heretada del temps medievals. Si be trobaren dones humanistes, cultes e independents, com Mencía de Mendoza, el comès de la dona es fonamentalment domèstic. Tres son les seves funcions bàsiques: ser bona mare i esposa, ordenar el treball domèstic, i perpetuar l' espècie humana. Fray Luis de León en la seva obra La Perfecta Casada recull la doctrina de Concilio de Trento i traça el perfil ideal de la dona: modesta, rescatada, obedients, sacrificada, defensora del propi honor i del familiar, educadora dels fills, etc. Però aquest perfil no era del tot real. A l' España del XVII eren corrents les relacions prematrimonials, i com no es contava matrimoni per amor, abundava l' adulteri, els fills bastards i l' abort."

2. ELS ORÍGENS DEL FEMINISME HISTÓRIC (1789–1870)

A l' Antic Règim la desigualtat jurídica dels membres de la societat era la norma. Nobles i clèrcs gaudien de privilegis (exacció fiscal, monopoli dels alts càrrecs públics, lleis i tribunals especials) vedats a la gran majoria de la població (el tercer estat o estat pla). La falta de drets polítics (vot) i llibertats (expressió, reunió, religió) era una altra característica clau de l' Antic Règim.

En el cas de les dones, la meitat de la població, a tot l'anterior se li devia unir la seva funció social d'esta lligada a l'àmbit domèstic, a les feines de la casa, de la procreació i de la cura dels fills; i la seva subordinació legal al home, pare o espòs.

La Revolució Francesa (1789) i les demás revolucions liberal – burgeses plantaren com objectiu central la consecució de la igualtat jurídica i de les llibertats i drets polítics.

Va sorgir la gran contradicció que marcà la lluita del primer feminisme: les llibertats, els drets i la igualtat jurídica que havien estat les grans conquestes de les revolucions liberals no afectaren a la dona. Els "Drets de l' Home i del Ciutadà" que proclamava la revolució francesa es referien en exclusiva a "l'home" no al conjunt dels éssers humans.

A partir d' aquell moment, a l' Europa Occidental i Nord Amèrica es va iniciar un moviment, el feminisme, que lluità per la igualtat de la dona i la seva alliberació. Durant aquest període, el principal objectiu del moviment de les dones va ser la consecució del dret de vot. Naixia així el moviment sufragista.

"El feminisme ha estat, com a moviment social, una de les manifestacions històriques mes significatives de la lluita empeses per les dones per aconseguir el seus drets. Encara que la mobilització a favor del vot, es a dir, el sufragisme, ha estat un dels seus eixos més importants, no pot comparar-se sufragisme i feminisme. Aquest últim te una base reivindicativa molt amplia que, de vegades, contempla el vot, però que, en altres ocasions, també exigí demandes socials com la eliminació de la discriminació civil per a les dones casades o l' accés a la educació, al treball remunerat "

3. LA REVOLUCIÓ FRANCESA Y ELS DRETS DE LA DONA

Encara que abans de la revolució hi havia dones que mantenien una posició individual plantaren reivindicacions a favor de la igualtat femenina (un exemple es la il·lustrada espanyola Josepa Amar amb els seus llibres). Importància de l' instrucció que convé donar a les dones(1784) o el Discurs sobre l' educació física y moral de les dones (1769), es va tenir que esperar a la Revolució Francesa per que la veu de les dones comencés a expressar-se de manera col·lectiva.

Entre els il·lustrats francesos que van el·laborar el programa ideològic de la revolució sobresurt la figura de Condorcet (1743–1794), qui a la seva obra Bosquejo de una taula històrica dels progressos de l' Esperit Humà (1743) reclama el reconeixement del paper social de la dona. Condorcet comparava la condició social de les dones de la seva època amb la dels esclaus.

Darrera el triomf de la revolució en 1789 sorgí una contradicció evident: una revolució que basava la seva justificació a l' idea universal de la igualtat natural i política dels éssers humans ("Liberté, Egalité,

Fraternité"), negava el accés de les dones, la meitat de la població, els drets polítics, lo que en realitat significava negar la seva llibertat i la seva igualtat respecte la resta dels individus.

"L' hàbit pot arribar a familiaritzar els homes amb la violació dels seus drets naturals, fins l' extrem de que no es trobarà a ningú que pensi ni tan sols en reclamar, ni creure haver estat objecte d'una injustícia.

(...) Per exemple, ¿no han violat tots ells el principi de l' igualtat de drets al privar, a la meitat del gènere humà, de concórrer a la formació de les lleis, es a dir, excloent a les dones del dret de ciutadania? ¿Pot existir una prova més evident del poder que crea l' hàbit inclòs prop dels homes erudits, que el de ver invoca el principi de l' igualtat de drets (...) i d' oblidar amb respecte a dotze milions de dones?"

Condorcet

"Essai sur l'admission des femmes au droit de cité", 1790

en PAULE-MARIE DUHET

Les dones i la Revolució

Barcelona, 1974 Ed. Península

L' autora teatral i activista revolucionaria Olimpia de Gouges (1748-1793) fou la protagonista de la contestació femenina. Al 1791 publicà la Declaració dels Drets de la dona i de la Ciutadana (1791) que era, de fet, un copia de la Declaració de Drets de l' Home i del Ciutadà aprovat per la Assemblea Nacional a l' agost de 1789.

La comparació entre els dos textos es força clara:

*"Els representants del poble Francés, constituïts en Assemblea Nacional, considerant que la ignorància, l' oblit o el desprèci dels drets de l' home son les úniques causes dels mals públics i de la corrupció dels governs (...) reconeixen i declaren (...) els següents drets de l' home i del ciutadà.
Les mares, les filles i les germanes, representants de la nació, demanen ser constituïdes en Assemblea Nacional. Considerant que l' ignorància, l' oblit o el despreci dels drets de la dona son les úniques causes de les desgracies públiques i de la corrupció dels governs, han accedit a exposar en una solemne declaració els drets naturals, inalterables i sagrats de la dona (...)"*

Olimpia de Gouges denunciava que la revolució hagués oblidat a les dones en el seu projecte igualitari i llibertador.

Així afirmava que la "*dona neix lliure i deu ser igual a l'home en drets*" i que "*la Llei a de ser l'expressió de la voluntat general; totes les Ciutadanes i Ciutadans deuen contribuir*."

El programa d'Olímpia de Gouges era clar: llibertat, igualtat i drets polítics, especialment el dret de vot, per a les dones.

Per altre banda, el plantejament feminista no era compartit per els homes que dirigien la revolució, fins i tot entre els més radicals d'ells.

L'empresonament i execució d'Olímpia de Gouges durant el període de la dictadura jacobina simbolitzà el fracàs de les reclamacions feministes durant la revolució.

El Còdic Civil napoleònic (1804), en el que es recolliren els principals avanços socials de la revolució, nega a les dones els drets civils reconeguts per els homes durant el període revolucionari (igualtat jurídica, dret de propietat...), e impost unes lleis discriminatòries, segons les quals la llar era definida com el àmbit exclusiu de la actuació femenina.

4. EL PRIMER FEMINISME BRITÀNIC

Mary Wollstonecraft (1759–1797) inicia amb la seva obra Reivindicació dels drets de la dona (1792) la llarga tradició del feminisme anglosaxó.

Contraria a l'absolutisme dels reis, senyala la connexió existent entre aquest sistema polític i les relacions de poder entre els sexes. Els homes exercien una vertadera tirania absolutista sobre les dones en el àmbit de la família i la casa.

Entre els pensadors liberals britànics destaca la figura de John Stuart Mill (1806–1873), qui, amb la seva dona Harriet Taylor Mill (1807–1856), publicà El Sometimiento de la Mujer en 1869.

Mill situà en el centre del debat feminista la consecució del dret de vot per a la dona: la solució de la qüestió femenina passava per l'eliminació de tota traba legislativa discriminatòria. Una vez suprimides estas restricciones, las mujeres superarían su "sometimiento" y alcanzarían su emancipación.

La llibertat individual facilitada per la desaparició de impediments legals permetria el desenvolupament de la personalitat de les dones i el ple exercici de les seves capacitats. Es tractava, de aplicar el principi del "laissez faire", dogma bàsic del liberalisme, a la problemàtica femenina.

John Stuart Mill presentà a el Parlament angles en 1866 una demanda a favor del vot femení. El seu despreu provocà que en 1867 neixes el primer grup clarament sufragista britànic: la Nacional Society for Woman's Suffrage (Associació Nacional per a el Sufragi de la dona), literata per Lídia Becker.

5. ELS INICIS DEL FEMINISME NORDAMERICÀ

El moviment feminista a EEUU es consolida ràpidament degut a les condicions socio- polítiques i econòmiques pròpies de la societat americana.

Partint de un sistema polític teòricament democràtic, el feminisme neix lligat a els moviments protestants de reforma religiosa que propugnaven una regeneració moral de la societat i l'abolicionisme.

L'important participació femenina en moviments humanitaris per la abolició de l'esclavitud ajudà a la ràpida conscienciació de les dones. L'analogia entre els esclaus sense drets i les dones era evident.

Les condicions socials culturals en EE.UU. foren especialment favorables per a l' extensió dels moviments femenins. Les practiques religioses protestants que promovien la lectura i interpretació individual dels textos sagrats afavoriren l' accés de les dones a nivells bàsics d' alfabetització, el que provocà que el analfabetisme femení estigues pràcticament erradicat a principis del segle XIX. A diferencia d'Europa, des de mitjans del segle XIX ens trobem amb una amplia capa de dones educades de classe mitjana que es convertiren en el nucli impulsor del primer feminisme.

El primer document col·lectiu del feminisme nord-americà el constituí la denominada Declaració de Seneca Falls , aprovada el 19 de juliol de 1848 en una capella metodista d' aquella localitat de l' estat de Nova York.

Darrera la guerra de Secessió (1861–1865), el moviment feminista que havia lligat en gran part la seva sort a l' abolicionisme sofrí una gran desil·lusió. Pes el triomf del bàndol nodrits, partidari de la supressió de la esclavitud, la XIV emmenada de la Constitució, que atorgava el dret de vot als esclaus negres lliberats, li negaren a la dona el dret de sufragi.

La reacció fou immediata Elisabet Candy Stanton (1815–1902) i Susan B. Anthony (1820–1906) crearen l' Associació Nacional per el Sufragi de la Dona (National Woman Suffrage Association), primera associació del feminisme radical americà, independent dels partits polítics i dels moviments de reforma.

6. EL FEMINISME SOCIAL A ESPANYA

Al nostre país l'existència d'una societat arcaica, amb escàs desenvolupament industrial, amb una forta ascendència de l' església Catòlica i fortes jerarquitzacions de gent en tots els àmbits de la vida social, va donar lloc a que el feminisme tingues durant el segle XIX una menor presencia e influencia social que en altres països.

En un país en el que la pràctica política estava circumscrita a un minoria social (vot censatari) i en el que les practiques electorals (adulteració de les eleccions) i el protagonisme del exercit (pronunciaments) marcaven la dinàmica política, no ens a d' estranyar que el feminisme pioner no es centrarà en reivindicacions polítiques, com el dret de sufragi, si no que es basarà en demandes socials, buscant el reconeixement dels seus rols socials com tal gènere femení (maternitat i cuidar de la família) i en l' exigència dels drets civils.

Les dues grans figures son Concepció Arenal (1820–1893) i Emília Pardo Bazán (1851–1921).

L' escriptora gallega Emília Pardo Bazán denunciava en la España Moderna (1890) que els avanços culturals i polítics aconseguits a el llarg del segle XIX (les llibertats polítiques, la llibertat de culte, el mateix sistema parlamentari) només havien servit per a incrementar les distancies entre sexes, sense promoure la emancipació femenina.

La penalitats Concepció Arenal insistiu en múltiples escrits en que el paper de mare i esposa eren fundamentals en la vida de les dones, però subratllant que l' experiència de la vida femenina no podia centrar en el exercici exclusiu de aquell paper.

Al terreny educatiu fou on més avançà el feminisme espanyol. Les iniciatives del Krausismo darrera 1850 i de la Institució Lliure d' Ensenyança (1876) buscaven un avanç en la educació, la ensenyança i la cultura femenina.

No obstant, el modelo varià poc i en les escoles es seguí transmetent pautes de comportament basades en la funció domestica de la dona. Concebuda com àngel de la llar, la seva labor devia dedicades en exclusiva a lles feines de la casa i al cura de la família.

La resistència a la generalització de la ensenyança femenina fou molt accentuada. El reconeixement

oficial del dret a la educació superior no es produir fins al 1910. Al llarg de tot el segle XIX, el analfabetisme femení es manteníeu en tasses enormement altes que rondaven el 70% en moltes zones a fins de la centúria.

Al cas espanyol, fins principis del segle XX no es pot parlarà amb propietat d'un moviment col·lectiu d' emancipació